

הלכות שבת סימן שמו

וכן רגלי השלחן, (כג) מותר (ו) בקבל גונא: ד (כד) *מטעם שהיא מסתגת (פרוש, נארגנת) בחבליה, אם יש בין קבל לחבל (כה) שלשה טפחים אסור לפרס עליה סדין משום דצביר אהלא, וכן אסור לסלק בגד המתחנן מעליה משום דקא סתרי אהלא. (כו) ואם היה עליה פר או כסת או כגד פרום מערכי-שבת קשעור טפח, מותר לפרס בשבת על כל המטעם: ה *כפיא העשוי פתקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח, וכשמשירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל, (כז) מותר (ו) לפתחו (כח) *לכתחלה: ו כשמשקרים הבית זו על-גבי זו אחת על-גבי שתיים, אוהו קידו העליונה ויסדר המתחננות תחתיה, אכל

ט טרין וטוב טעיר
 פשם הרשבי"א * שם
 כשבת מהא דרשקל
 כ ביצה ליג

באר היטב

הרא"ש פ"ד דביצה, ולפי' אפשר דאסור לתם הכינים שלנו בכסת עבה ששמיין על המוט, דהוי בגין חשיב כיון שפנתו לתם הנקב, ולא הוי מוסיף דשרי וכו' ש"ג, דהקא יש לו מחצות בפ"ע וה"ל אהל בפ"ע, ועמ"ש סוף הסימן וסימן תרמ ס"ד בהג"ה, ועמ"ש ש"א סעיף כ, מ"א: (י) לקתחו, דלא

פפרת, אם אינה קבוצה בעירים אסור להניח עליה בשבת, אע"פ דאע"פ קבוצה כלה ואינה עשויה אלא לקתח בעלמא אסור כמ"ש ס"ג, מ"א: (י) ככל מרנא. דאין אהל בלא מחצות, אע"פ דמחצלת אסורה בלא מחצות כמ"ש בס"ב, ה"מ עקר פנתו לעשות אהל לצל, אבל בגין עראי כזה לא מקרי אהל בלא מחצות.

באר הלכה

בביצה ל"ב משמע ולא צריך מנהג, ולא דעתו שם דסגנא זו אולא רק אלא דרבי יהודה, ואלמא דרבי שמעון מותר לגמרי, וכן דעת הרשב"א והאור זרוע וכו' שחביב בדרבי-משה, אלא שאין אנו סוברין בטומם בזה מפני שדעת הר"ף והרמב"ם ותוספות ור"א"ש אינו כן, וכמו שכתבו הפוסקים, ועל-פ"ל פנים בדבר שמקלין התוספות והרא"ש וסיעתם יש להקל, ומכל מקום לתתלה נראה שטוב לחש' לדבר הרשבי"א וסיעתו להחמיר, אם לא בשבת הדיקט⁶⁸, ודע, דכל זה שהארכנו הוא רק בגן שאינו עשוי לצל, וכהיה דקרישים של המטה וכי האי גונא שעשוי רק להשפוש מלמעלה על-גבול⁶⁹, אבל בגן העשוי לצל או להגן מפני השמים, בודאי לכלי' עלמא יש בזה אסורא, וכמו שכתבנו במשנה ברורה סעיף-קטן כ, ועין לקמן בזה שכתבנו לענין נשיאת אבביל⁷⁰: * מטעם שהיא וכו'. ע"כ במשנה ברורה, ודע, דאפילו אם יש לה מחצות ונהיה הדין לדעת הרשב"א דמחמיר אפילו בשאין לה מחצות, גס"כ יש ענה בפרסות הסדין אף שליש ג' טפחים בין חבל לחבל, והנהו שישאיתו האנשים הסדין או הפר אבביל ונשיא אחר את המטה תחתיה, ובינן שהוא שלא כדרך בנין לעשות תחלה הגג ואחר-כך נכסו תחתיה מה שקמטה מהגג, התיירו באהל עראי, ודלעיל בסעיף ג: * כפיא וכו'. והטות שלנו המהברת ועמדת, אם היא זקופה או משה על צדה מותר לנטותה לישבה על גולתיה, דלאו מירי עביד אלא לחרובי בעלמא⁷¹ (רש"י וטור ור"פ), ועין בפרי-מדרים שמסתפק לענין תבה הפונקת ארבעים סאה אם מותר לכפותה על אבביל ומשקין, דאפשר דכיון שיש עליה שם אהל, וכדלעיל בסימן שיר סעיף א בסג"ה, סמיר טפי, ע"כ שם נוספתו הוא רק לפרוש רש"י, דלפרוש התוספות שם פל הבריקא זו משום אהל אהניא, ועל-כרחי בשלש' לה מחצות, ואף-על-פי-כן התיירו במטה לזקפה משום דליתרובי בעלמא עביד⁷²: * לכתחלה. ולפי זה נראה לכוונה יהיה הדין במשנתו של ברוב שלנו שעשויו מקפלין וסמוכין לכלת וכשרוצין לישב עליהן פושטו, דאסור לפשטן בשבת, דהא עבדי וקאי מבטור יום ואין עושה שום מלאכה רק שפושטן; אף וזה שנגה, דהא הא ארי' שגם הגג, והוא העור שעל הפסא, גס"כ כבוע בו מפרה, ועל-פ"נ גם הגג הלא עבדי וקאי, כדאימא בשלחן-ערוך, וכמו שכתבו החוספות בהדיא בשבת קל"ח ע"א דבור המתחיל 'כסא דפרט זה הוא לכפויא, ומה שאין כן באלו המטות שפורסין עליה עתה הסדין בשבת אחר פשיטתה, והוא נעשה כדרך האהל שמתחלה הפתוחות ואחר-כך הגג, דאסור, אף אם השליבות של המטות סמוכין זה לזה שאין ביניהן ג' טפחים, דכלבו דמאי, אפ"ש ה"ל להקל מטעם דגם הגג כאלו נגמר כקר מבטור יום, גס"כ לכוונה לרזן בזה להקל מטעם שאין לה מחצות, וכבר פסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג מתנאי המטה דבעינן שיהיה לה מחצות, ועל-כפ"פ שמי מחצות, וכפי מה שבארתי במשנה ברורה בסעיף-קטן כב, אף גס"כ יש לפקפק מאד, דלפי מה

בביצה ל"ב משמע ולא צריך מנהג, ולא דעתו שם דסגנא זו אולא רק אלא דרבי יהודה, ואלמא דרבי שמעון מותר לגמרי, וכן דעת הרשב"א והאור זרוע וכו' שחביב בדרבי-משה, אלא שאין אנו סוברין בטומם בזה מפני שדעת הר"ף והרמב"ם ותוספות ור"א"ש אינו כן, וכמו שכתבו הפוסקים, ועל-פ"ל פנים בדבר שמקלין התוספות והרא"ש וסיעתם יש להקל, ומכל מקום לתתלה נראה שטוב לחש' לדבר הרשבי"א וסיעתו להחמיר, אם לא בשבת הדיקט⁶⁸, ודע, דכל זה שהארכנו הוא רק בגן שאינו עשוי לצל, וכהיה דקרישים של המטה וכי האי גונא שעשוי רק להשפוש מלמעלה על-גבול⁶⁹, אבל בגן העשוי לצל או להגן מפני השמים, בודאי לכלי' עלמא יש בזה אסורא, וכמו שכתבנו במשנה ברורה סעיף-קטן כ, ועין לקמן בזה שכתבנו לענין נשיאת אבביל⁷⁰: * מטעם שהיא וכו'. ע"כ במשנה ברורה, ודע, דאפילו אם יש לה מחצות ונהיה הדין לדעת הרשב"א דמחמיר אפילו בשאין לה מחצות, גס"כ יש ענה בפרסות הסדין אף שליש ג' טפחים בין חבל לחבל, והנהו שישאיתו האנשים הסדין או הפר אבביל ונשיא אחר את המטה תחתיה, ובינן שהוא שלא כדרך בנין לעשות תחלה הגג ואחר-כך נכסו תחתיה מה שקמטה מהגג, התיירו באהל עראי, ודלעיל בסעיף ג: * כפיא וכו'. והטות שלנו המהברת ועמדת, אם היא זקופה או משה על צדה מותר לנטותה לישבה על גולתיה, דלאו מירי עביד אלא לחרובי בעלמא⁷¹ (רש"י וטור ור"פ), ועין בפרי-מדרים שמסתפק לענין תבה הפונקת ארבעים סאה אם מותר לכפותה על אבביל ומשקין, דאפשר דכיון שיש עליה שם אהל, וכדלעיל בסימן שיר סעיף א בסג"ה, סמיר טפי, ע"כ שם נוספתו הוא רק לפרוש רש"י, דלפרוש התוספות שם פל הבריקא זו משום אהל אהניא, ועל-כרחי בשלש' לה מחצות, ואף-על-פי-כן התיירו במטה לזקפה משום דליתרובי בעלמא עביד⁷²: * לכתחלה. ולפי זה נראה לכוונה יהיה הדין במשנתו של ברוב שלנו שעשויו מקפלין וסמוכין לכלת וכשרוצין לישב עליהן פושטו, דאסור לפשטן בשבת, דהא עבדי וקאי מבטור יום ואין עושה שום מלאכה רק שפושטן; אף וזה שנגה, דהא הא ארי' שגם הגג, והוא העור שעל הפסא, גס"כ כבוע בו מפרה, ועל-פ"נ גם הגג הלא עבדי וקאי, כדאימא בשלחן-ערוך, וכמו שכתבו החוספות בהדיא בשבת קל"ח ע"א דבור המתחיל 'כסא דפרט זה הוא לכפויא, ומה שאין כן באלו המטות שפורסין עליה עתה הסדין בשבת אחר פשיטתה, והוא נעשה כדרך האהל שמתחלה הפתוחות ואחר-כך הגג, דאסור, אף אם השליבות של המטות סמוכין זה לזה שאין ביניהן ג' טפחים, דכלבו דמאי, אפ"ש ה"ל להקל מטעם דגם הגג כאלו נגמר כקר מבטור יום, גס"כ לכוונה לרזן בזה להקל מטעם שאין לה מחצות, וכבר פסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג מתנאי המטה דבעינן שיהיה לה מחצות, ועל-כפ"פ שמי מחצות, וכפי מה שבארתי במשנה ברורה בסעיף-קטן כב, אף גס"כ יש לפקפק מאד, דלפי מה

שברנו לעיל בבאר הלכה ברובו המתחיל 'דפינ' דבענינו לא בעינן שיהיה הפתוחות גבוהות י' ודי במחצות פל-דהו, אי-כ"פ הרי יש להמטה שתי מחצות בשלש המטה, אחת מצד ראשה ואחת מצד מרגליתיה, ואף שאין מניעות לארץ, יש להשיגת אולי אין בינים לארץ ג' טפחים וכלבו דקנא, לפי מה שכתב הבית-יוסף בסימן תב ופסק המגן אברהם שם בנחה בסעיף-קטן ט, אך לכל אלו הדברים יש ענה, דאפילו אם יש בין שליבה לשליבה ג' טפחים, וגם אם נימא דהמחצות שבעד ראשה הברגלותיה חשובות מחצות לענין זה⁷³, גס"כ יש ענה, דהיינו שמתחלה יקנסו אנשים את הסדין ר"אחזיה באר"י, ואחר-כך יפשוט אחר את המטה ונצמידה פחת הסדין, תה שרי כיון שהיא שלא דברך בגין, וכמו שפסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג, אף ככל מקום עצם דין הפשיטת המטה זו ופינא כדו, דמצינו בכמה מקומות שאסור חז"ל משום טרחה ושבת [ע"כ בסימן שכו סעיף ט ובסימן שלג], והנה נמי אפשר דיש בפשיטתו משום טרחה, וצריך עיון⁷⁴ ונאם יש

שברנו לעיל בבאר הלכה ברובו המתחיל 'דפינ' דבענינו לא בעינן שיהיה הפתוחות גבוהות י' ודי במחצות פל-דהו, אי-כ"פ הרי יש להמטה שתי מחצות בשלש המטה, אחת מצד ראשה ואחת מצד מרגליתיה, ואף שאין מניעות לארץ, יש להשיגת אולי אין בינים לארץ ג' טפחים וכלבו דקנא, לפי מה שכתב הבית-יוסף בסימן תב ופסק המגן אברהם שם בנחה בסעיף-קטן ט, אך לכל אלו הדברים יש ענה, דאפילו אם יש בין שליבה לשליבה ג' טפחים, וגם אם נימא דהמחצות שבעד ראשה הברגלותיה חשובות מחצות לענין זה⁷³, גס"כ יש ענה, דהיינו שמתחלה יקנסו אנשים את הסדין ר"אחזיה באר"י, ואחר-כך יפשוט אחר את המטה ונצמידה פחת הסדין, תה שרי כיון שהיא שלא דברך בגין, וכמו שפסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג, אף ככל מקום עצם דין הפשיטת המטה זו ופינא כדו, דמצינו בכמה מקומות שאסור חז"ל משום טרחה ושבת [ע"כ בסימן שכו סעיף ט ובסימן שלג], והנה נמי אפשר דיש בפשיטתו משום טרחה, וצריך עיון⁷⁴ ונאם יש

שער הציור

אפילו בשלחן, ומדברי הש"י לא משמע כן, והוא כותב דלכלי עלמא בשלחן לא כהני שמי מחצות, וצריך עיון: (ל) וגם מצד שהמטה עתה אותה בשבת במקום הזה כדו לפרס עליה, וכן מדקדק לשון הטור, דאם היתה עומדת פה מבטור יום הרי נעשו המחצות מבטור יום וליה בזה משום אהל עראי, וכנ"ל, ולפי זה מוכחת לה לענין אסור דברך דסתירה חמור מנגנן, דבסתירה בודאי אפילו הפל נעשה מבטור יום ש"ך כהו שם סתירה⁶⁸: (כ) רש"י, והנהו אפילו היה הפסא עשוי עם מחצות ועל-ידי הפשיטה נמשטין גם המחצות, דאם לא-י"כ בלאו הכי שרי לפי מה שפסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג: (לג) מגן-אברהם ור"א: (לד) הנהו כשהיתה התפה קשורה בתכליתו מערכי-שבת: (לה) לאפיקי בתפה שפנתה בתג' לשם אהל, אפילו בלא מחצות שם אהל עראי עלי, וכפ"ל במשנה ברורה סעיף-קטן כ:

אפילו בשלחן, ומדברי הש"י לא משמע כן, והוא כותב דלכלי עלמא בשלחן לא כהני שמי מחצות, וצריך עיון: (ל) וגם מצד שהמטה עתה אותה בשבת במקום הזה כדו לפרס עליה, וכן מדקדק לשון הטור, דאם היתה עומדת פה מבטור יום הרי נעשו המחצות מבטור יום וליה בזה משום אהל עראי, וכנ"ל, ולפי זה מוכחת לה לענין אסור דברך דסתירה חמור מנגנן, דבסתירה בודאי אפילו הפל נעשה מבטור יום ש"ך כהו שם סתירה⁶⁸: (כ) רש"י, והנהו אפילו היה הפסא עשוי עם מחצות ועל-ידי הפשיטה נמשטין גם המחצות, דאם לא-י"כ בלאו הכי שרי לפי מה שפסק השלחן-ערוך לעיל בסעיף ג: (לג) מגן-אברהם ור"א: (לד) הנהו כשהיתה התפה קשורה בתכליתו מערכי-שבת: (לה) לאפיקי בתפה שפנתה בתג' לשם אהל, אפילו בלא מחצות שם אהל עראי עלי, וכפ"ל במשנה ברורה סעיף-קטן כ:

הלכות שפת סימן שמו

ביאורים ומוספים

64) והחזירא כתב (אריח סי' נב ס"ק ח). שאין די במה שיש לכוד במקום אחד. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יג).

[משנ"ב ס"ק כז]

מקור לפתחיה⁶⁵. דהא צביר וקאי מפעול יום⁶⁶ וכו', ומהאי טעמא שני להעמיד הפה ולסלקה⁶⁷.

65) ולענין פתיחת כסא של פרקים וכדו' כדי שיהיה מותר להוסיף עליו, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יד).

66) ולגבי אהל העשור למשחק, ומתקפל סביב חישוב של מתכת, דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פ"ט סי"ג) שאסור לפתחו ולסתר בשבת, משום שפתיחתו נחשבת כעשיית אהל מתחילה, שהרי אין צורתו קיימת כשהוא סגור.

67) מדין זה הוכיח החזירא (אריח סי' נב ס"ק ו), שגם לענין פורס אהל לצל נאמר ההיתר של עביר וקאי האמור לגבי כסא של פרקים, ושלא כמו שכתב בשו"ת נדע ביהודה (מהדורית אריח סי' ל) לגבי פתיחת מטריה בשבת, שבמעמיד אהל לצל לא נאמר היתר זה וואולם הנכ"י שם כתב שכיון שאין פורסים את החופה להגן מפני החמה והגשמים, אלא לכבוד חתן וכלה, אינה נחשבת שנעשית להאזיל. וראה בשו"ת אור לציון ח"ב תשובה כח ס"ק א שו"ן לומר שכיון שפורסים את החופה לשם קנין, אינה נחשבת שנעשית להאזיל.

עוד הוכיח החזירא (שם) שלא כדברי הנוביי, ממה שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרכ"ו סי"ג) שמותר לפתחו ולסגור ביו"ט את הגגות שעל גבי הסוכה, כשיש להם צירים, שלדעתו טעם הדבר הוא משום דין עביר וקאי. [וראה מה שכתב הנרי"י שם לבאר את היתרו של הרמ"א באופן אחר].

ומטעם זה כתב החזירא (שם), שמותר לפתחו ולסגור 'שמשיה' אפילו כדי לשבת תחתיה לצל.

וכן לגבי עגלת תינוק שיש עליה גגון הנמתח ומתקפל, כתב החזירא (שם) שמותר למתחו ולקפלו, שכיון שהגגון קבוע בעגלה ועשוי להסתור ולקפלו, נחשב הדבר ככסא של פרקים, וכדלת הסובבת על ציריה, שאין בהם משום עשיית אהל וסתירתו. [לגבי פתיחת מטריה בשבת, ראה מה שכתבנו בביה"ל להלן (סי' ד"ה טפח)].

[ביה"ל ד"ה מטות שלון]

אם לא נעשת הקרקע⁶⁸ וכו', שצ"ע רק להשפיש מלמץלה על צפוי⁶⁹.

68) אמנם, בשעה"צ לקמן (סי' תקב ס"ק יז) כתב שהמנהג להקל כהשו"ע.

69) משמע מדבריה, שכל שעשוי לשם שימוש בהלל שתחתיו, נחשב הדבר כאהל העשוי לצל. וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (ס"ק כו) בשם החזירא.

[ביה"ל ד"ה כסא]

מקור לנטותה לישבה על רגליה, דלאו מדי צביר אלא ליתובי בעלמא⁷⁰.

70) וכן לגבי מגרל [ארון] שעשוי כדי לישב בתוכו לצל, כתב החזירא (אריח סי' נב ס"ק ז) שאם נפל מותר להעמידו, אף על פי שכותנו לצל, שכיון שהוא גוף אחד, מה שהופכו מצד אל צד אינו נראה כבנין כלל.

[ביה"ל ד"ה לכתחלה]

השוכות קבוצות לענין זה⁷¹ וכו', דגש בפשיטתו משום טרסא. וצריך עיקר⁷².

71) והחזירא כתב (אריח סי' נב ס"ק י ד"ה בבב"ל), שאם יש בין שליבה לשליבה שלשה טפחים, אסור ליתן עליה את הסדין גם אם אין לה מחיצות [אלא בדרך שינוי מלמעלה למטה], כיון שהיא דבר הנמתח [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כד)].

72) והחזירא כתב (שם), שאין בפשיטת המיטה ונתינת הסדין עליה משום טירחה, שאין לדמות דבר טופרים זה לזה.

ולגבי מיטות מתקפלות שבזמננו, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ז ס"ק י) שהטיחה המועטת שבפשיטתן, אינה כלולה בחשש טירחה האסורה בשבת, אפילו לדעת המשגיב.

[משנ"ב ס"ק כב]

דמסתמא אין צריך לצביר שתתקיימ⁶⁵ וכו', קאלו התחיל בעשיית האהל⁶⁶ וכו', אפילו להשי"ז מקור להניח עליהם הדין⁶⁹.

57) וכן כתב החזירא (אריח סי' נב ס"ק יד), שאם אין סיונתו בעשיית האהל לאור שתחתיו, אין הדבר אסור גם אם מעמיד ארבע מחיצות, שהרי לא החזירא בראשונים חילוק בין שתי מחיצות לארבע, ולגבי אהל רחב הרבה שאין שימוש באור שתחתיו, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מח).

58) והחזירא כתב (שם ס"ק י), שאין הדבר מוכרע, ויתכן שכיון שאפשר ליתן את השולחן במקומו, גם כשמטלטלו למקום אחר אינו נחשב כמעמיד את מחיצותיו. אמנם, לענין המעמיד שולחן על גבי שני ספסלים, כתב (שם) שנחשב כמעמיד מחיצות, משום שעל ידי העמדת השולחן על הספסלים, מעמיד הוא גם אותם על תכונתם.

59) ואם הדין רחוק מאד, כתב החזירא (שם) שאסור להניחו גם באופן זה, וכמו שכתב השו"ע להלן (סי"ג) לגבי חבית רחבה מאד ונבגוד השיעור של רחב הרבה, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מח).

[משנ"ב ס"ק כג]

אם דרפו תמיד להיות מהדק ומקוע בחזק נס"פן יש להר בזה⁶⁰.

60) היינו אפילו להחזירו באופן רפוי, וכמו שכתב לעיל (סי' שיג ס"ק מה). והחזירא כתב (אריח סי' נ ס"ק י), שאפילו אם הרגילות היא לתקוע בחוזקה, מותר להכניסו באופן רפוי שאינו מהדק, והוסיף, שכן היא משמעות דברי השו"ע לעיל (שם סי"ו), ושלא כדברי הרמ"א שם. עוד כתב שם, שכשאין דרכו לתקוע בחוזקה, מותר גם להדק.

[משנ"ב ס"ק כד]

אכל במשה שלנו מקור בכל גנני⁶¹.

61) והחזירא כתב (אריח סי' נב ס"ק ב ו-י), שדבר הנמתח, כגון בגד או סדין, אסור לפרסו כגן בלא מחיצות, אפילו כשאין כוונתו להגן מפני החמה והגשמים, והוסיף, שכיון שדרכו למתחו, אפילו אם לא מתחו אסור. אמנם, אם מתחו קודם שהניחו כגן, כתב שם שמותר להניחו כגן, משום שהדרך היא למתחו לאחר הנחתו, וכשפרסו קודם לכך, אין זו דרך בנין, והרי זה כעין עשיית גג ואחר כך מחיצות שמותרת [וראה מה שכתבנו בשם החזירא, בביה"ל להלן (ד"ה לכתחלה)].

אמנם, למתוח בידו בגד כאהל, כתב החזירא שם (ס"ק ב) שמותר, משום שאהל שאינו מניחו אינו נחשב כאהל כלל [ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ב)].

[שעה"צ ס"ק לא]

דבסתייה נדאי אפלו הכל נעשה מבעוד יום שיהי בהו שם סתייה⁶².

62) מדבריו אלו, הוכיח הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ד הע' יז ועו) שאסור לסתור אפילו את הג לבד, גם אם אינו סותר את המחיצות כלל, והוסיף, שכן היא משמעות דברי השו"ע (כאן) שאסור להסיר את הסדין מהמטה [שהרי לא הוכיח סותר גם את המחיצות]. והוא שלא כמו שכתב בשו"ת אבני נור (אריח סי' רכג ס"ק יא), שאין אדם נחשב כסותר עד שסתור גם את המחיצות [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מח)].

[משנ"ב ס"ק כה]

דאי לא הכי אמרינן לבד, וכסתים מעקרא דמקרא⁶³ וכו', אם רק במקום אחד היה פחות משלשה טפחים גם-כן סגי⁶⁴.

63) ולפחות בשבת חבלים שאין ביניהם שלשה טפחים, כדי שיוכל להוסיף עליהם כיוסי בשבת, כתב התוספת שבת (ס"ק ז) שמועיל הדבר, ומותר להוסיף עליהם. ודעת הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ד הע' מו) שיש להחמיר בדבר [וראה מהרש"א על תוס' עירובין קב, א ד"ה לא אמרן]. ואם פרס את החבלים בשבת לצורך דבר אחר, הסתפק הגר"ש אויערבך (שם הע' מ) אם מותר להוסיף עליהם בשבת, וצידד לאיסור, כיון שמימי נעשה כל האהל בשבת.

הלכות שבת סימן שמו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ל]

וכן פתח אדם בקלל לא סעיף מה פתב פלש להמיר⁽⁷³⁾.

(73) ולעיל (סי' קנד ס"ק לא) סתם לדינא בהחיי אדם.

[משנ"ב ס"ק לב]

בין שאין פגוגו טפח לא תשיב נק אהל צראי⁽⁷⁴⁾.

(74) ואם השלים בשבת לשיעור טפח על ידי שהוסיף חצי טפח לחצי טפח שכבר היה עשוי מערב שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' טו) שנחשב הדבר כעושה אהל טפח בשבת. מאידך, הקצות השלחן (סי' קכ בדה"ש ס"ק ט) הסתפק בדבר, וכתב שכיון שלא פרס אלא חצי טפח בשבת, יש לומר שאינו נחשב כעושה בשבת אהל בשיעור טפח.

[משנ"ב ס"ק לד]

ונמצא הוא נג' לפלי נעשוי פאָהל⁽⁷⁵⁾, וְאָסור מְדַרְבְּנָן⁽⁷⁶⁾.

(75) היינו דוקא במשמרת הגבוהה טפח משולי הכלי, וכמבואר בשו"ע לקמן (סי' שיט סי"ב) ובמשנ"ב שם (ס"ק מט). עוד כתב המשנ"ב שם, שלא נאסר לעשות כן אלא אם כן מכסה במשמרת את כל הלל הכלי שתחתיה, אבל אם מכסה במשמרת רק חלק מהכלי, אין זה נחשב כעשיית אהל.

(76) ואף שאינו עושה את האהל כדי להצל, ועשיית אהל כזה אינה אסורה אלא אם כן עושה גם את המחיצות בשבת (כמבואר לעיל ס"ק יז) ביאר החזו"א (ארי"ח סי' נב ס"ק ב) שהעמדת דבר הנמתח נחשבת כעשיית אהל גם ללא מחיצות, והוסיף, שכיון שהדרך למתחו, אסור להעמידו גם כשאינו מותחו, ולגבי משמרת של רימונים, כתב שם שכיון שאין הדרך למותחה, מותר לתלותה. והוסיף שם, שלדעת הרשב"א (שבת קלח, ב) מותר אפילו למתחה, משום שאין תשמיש תחת האהל אלא רק מעליה.

אמנם במשנ"ב להלן (ס"ק מט) כתב, שיש מהראשונים הסוברים שאין בכיסוי כלי משום אהל. וכתב בשו"ע הלכות (ס"א), שלדעתם, טעם האיסור הוא משום שנראה הדבר כמשמר, וכמו שכתב המשנ"ב (שם) לענין פריסת בגד על גיגית יין.

[ביה"ל לכתחלה]

דלא עדין טקפיל סבלים דאָסיה פּנ"ל היקא דְשִׁלּוֹ לְסַמְלִיף⁽⁷⁷⁾.

(77) ולפתוח מיטה מתקפלת במרפסת וכדו', דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ז ס"ק ו) שמאחר שבאותו מקום אין לו מיטה, נחשב הדבר כאין לו מיטה אחרת, ומותר.

והחזו"א כתב (ארי"ח סי' נב ס"ק י ד"ה בבה"ל), שאין לדמות דברי סופרים זה לזה, ואין ללמוד ממה שאסרו חז"ל קיפול בגדים, שיהא אסור גם לפשוט את המיטה ולתת עליה סדין.

[ביה"ל ד"ה כל אהל]

אָפּלֵי אִם לֹא יִצְאֹוּ לְקַבֵּעַ יֵשׁ אֶסְרָא מְשֻׁם לֹא פְלוּגָנִים⁽⁷⁸⁾ וְכוּ', וְעַן בְּפִי-מַגְדִּים⁽⁷⁹⁾.

(78) אמנם, לענין חבישת כובע על הראש, כתב השר"ע לעיל (סי' שא ס"מ) שרק אם יש בשולי הכובע רוחב טפח אסור להניחו על הראש משום אהל.

(79) שכתב שם (משב"ז ס"ק ח), שלכל הדעות מותר לעשות לכתחילה אהל עראי פחות מטפח, משום שאהל פחות מטפח נדון כחצי שיעור, וכיון שהצי שיעור אסור רק מדרבנן, ועשיית אהל עראי אסורה אף היא רק מדרבנן, נחשב הדבר כגזירה לגזירה, ולכן מותר. והוסיף, שאפילו אם איסור חצי שיעור הוא מהתורה, מ"מ כיון שטעם איסור עשיית אהל עראי הוא משום שנראה כבנין, כשעושהו פחות מטפח אינו נראה כבנין, ומותר.

[ביה"ל ד"ה טפח]

וְאֶסְרִין שְׁלֹא לְפָרֶסן בְּשֵׁבֶת מְטַעַם אֶהְלֹוּ⁽⁸⁰⁾ וְכוּ', וְאִינוּ דֹמֶה לְכַסָּא טְרַסְקָל תַּקְבָּאָר בְּסַעֲרֵי ה' לְהַמִּיר⁽⁸¹⁾.

(80) ואף שאהל האוחז בידו אינו נחשב כאהל [כמו שכתבו החזו"א והתהלה לדוד, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ב)], ביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' כא) שהינו דוקא אם מעשה האהל על ידי האחיזה בידו, מה שאין כן במטריה שנחשבת כאהל בפני עצמה גם ללא שאוחזה בידו, אין במה שאוחזה בידו חסרון בשם אהל.

(81) והחזו"א כתב (ארי"ח סי' נב ס"ק ו), שאין לאסור את פתיחת הפאראסט"ל [מטריה] משום איסור עשיית אהל, שהרי יש לדמותו לכסא טרסקל, אלא שמ"מ יש לדון לאסור זאת משום 'מתקן מנא', כיון שבפתיחתו ראוי הפאראסט"ל לשימוש בכל מקום, ואין זה ככל פריסת אהל שאינה בכלל תיקון מנא, משום שהאהל אינו ראוי לשימוש אלא במקומו. והוסיף, שמאחר שהדבר נעשה לעין כל, יש לדון לאסרו גם משום 'עובדין דחול' וגרימת פירצה על ידי זה, והדבר מסור להכמים לגדור גדר במקום הפירצה, וחמור הדבר יותר מאיסור פרטי של אדם יחיד, שהרי זה גדר לכל העם, ולדורות.

ולגבי מטריה שעל עגלת חניק, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ז ס"ק ו) שמותר לפותחה ולסוגרה, שמאחר שאינה מאהילה אלא על העגלה עצמה, אין פתיחתה בכלל איסור תיקון מנא.

הלכות שבת סימן שמו

ככר באר הגולה

ל טור בשם הרשב"א
בשם החסידות הור"ן
בשם שם בקביעה
מז שבת קל"ח
רמב"ם פסקו כב
ג שם קל"ו באשכנז
אפילו לרבי אליעזר

(כט) *לא יסדר (מ) הפתוחות תחלה ונגינת העליונה עליהן: ז למקר להניח ספר (ל) אָחַד מְכַאן וְאָחַד מְכַאן וְאָחַד עַל גְּבִיהֶן. הגה (לא) הואיל ואין צריך (ט) לאויר שמתחילתן (טור ויר"ו ר"פ תולין והמגיד פכ"ב):
ז * (לכ) * כל אהל (לג) משפּע (לד) * שאין בגגו * טפח, ולא בפחות משלשה סמוך לגגו רחב טפח, חרי זה אהל צראי, והעושה אותו לבתחלה בשבת (י) (לה) פטור: ט (לו) ימשמרת שתולין אותה לתת בה שמרים לסגן ומתחין פיה לקל צד, חשוב עשיית אהל ואכזר (יט) לנטותה:

באר היטב

בזה משום אהל פיון דאי"צ לאויר שפחת השלחן, ועוד, פיון שמה שמנח על השלחן אין בו אהל, מטר גם היצא מנחו, וכמ"ש בסמוך לענין סדן היצא חוץ למשה, ושמעתי מי שפיתמיר בזה והוא מקרוי על מדותיו, ט"ו, ועס"י רס"ב: (י) פטור. אבל אסור. ועין סעיף יא: (יט) לנטותה. כי הוא אהל על חלל הקלי. ונמ"א ובכנה"ג ויבד"א דה"ן:

באר הלכה

בזה מפני כבוד האורחים שפתיארוהו אצלו, מבאר בסימן שלג דאז לא תלשין לטרא, ונעשה העצה שכתבנו מתחלה, אך אם יש לו משה אחרת לשכב, בנדי דאין נכון לשטט המשות אלו, דלא עדיף מקפול הפלים דאסרו תנ"ל היכא דישלו להחליף⁷⁷, וכמבאר לעיל בסימן שב סעיף ג: * לא יסדר וכו'.
עין במשנה ברידה. ואף על-גב דרבי שאין סתפון שרי, הניי משעושה אינה דבר ואינו מכת שניצא הדבר הנה מה שהוא יוצא על-ידו, כגון שהוא גורד ספסל על-גבי קרקע ואינו מתפון שיצא חרין על-ידי זה, מה שאין כן כאן שפתיפן לצשות מה שהוא עושה [תוס' ור"פ]: * כל אהל וכו'. נראה לי דלחכי נקט הרמב"ם בלשון 'כל', משום דכלל בזה שני הקצוות, והניו אפילו עשאו לקבע שיתקיים פמה זמנים, פיון שהוא פחות מטפח חשיב רק אהל צראי ופטור, והלכך אפילו אם לא עשאו לקבע יש אסורא ונכחו בשאין בגגה טפח ועמו הוא. שהולך בשיטת הרי"ף רבו דפוש טלית כפולה בשאין בגגה טפח, ויבד"א לה דקא ונדאי אין דרך לעשותו לקבע ואפילו הכי יש אסורא, ועין בפר"י מגדים⁷⁸, ולעניות דעתי נראה כמו שכתבתי, וכן משמע ממגן אבנהם דסבירא לה דהרמב"ם חולק עם הרא"ש, והניו קענין אהל צראי בפחות מטפח: * שאין בגגו, עין ברין שכתב דבכלה שיש בגגה טפח, אהל כבוע הוי ותכב. ותעמינן בלשון הרי"ף יראה שכן הוא דעתו, שכתב: ומפני שאין וכו'. משמע קא אם היה פשעור טפח הנה חוב, וטלית כפולה עם כלה ענין אחד הוא כדמובא בגמרא, וכן איהא בר"ח בהרי"ף, שכל דברי הרי"ף לקוחים ממנו, פאשר נראה הקצוץ. ומפל מקום נראה לי דאם היה כרוך עליו חוט או משיחה, גם להרי"ף פטור מחטאת ויש בזה רק אסורא ונכחו בשאין בגגה טפח אזיל לה סד דנבא על-ידי חוט ומשיחה, שפלא חוט ומשיחה יש אסורא ויבד"א ומשיחה מטר, פן בשיש טפח שיש חייבא, על-ידי חוט ומשיחה הוא רק אסורא: ואף דמן הסברא יש לחלק בזה, דדוקא לענין דרבנן שיהי חוט ומשיחה אכל לא לענין דאידותא, אכל על-פרתך אנו מכרחין לומר דלענין פלה סבירא לה לר"ח כן, וראה לזה, דמרי"ת בעצמו פרש בתחלת הסוגיא קל"ח במימרא דאפי' דאמר שם דכלה פטור אכל אסור, דכלה הוא שיש בגגה טפח, והלא הוא בעצמו כתב בסוף העמוד דחייב חטאת, אלא ונדאי דהתם פנחתי בשיש עליו חוט ומשיחה, ותר"ח היה מקרב לקרש פן, דקא סבירא דומיא דגוד תני, והגוד אמר אפי' בעצמו בעמוד ב לפי פרוש בר"ח שם, ע"ש, דאפילו ביש עליו חוט ומשיחה אסור באדם אחד, ואי בשאין בגגה טפח, הא קימא לן דאם כרוך עליו חוט ומשיחה מטר, ועל-פן פרוש דשם ארי' בשיש בגגה טפח, וכן מוכח מדברי הרמב"ם שהעמק דבריו בשלחן-ערוך סעיף יב, דגבי כלה נחשב כאהל צראי על-פ' פנים בשיש עליו חוט ומשיחה אף שיש בגגה טפח: * טפח. והנה על דבר נשיאת אמבריליו נראה הגנות הוושאין על ראשן מפני החמה והגשמים, ובכשונוי קורין אותו פארסא⁷⁹ רבו האחרונים בזה בספריהם, והבד"ח קלל יש תרבה והרבה שמתמירין ואוסרין שלא לקרסן בשבת משעם אהל⁸⁰ והלא המה בספר מקהם לדוד ובספר מאמר-מרדכי ובחיי"אדם, ובראשם הגאון בצל נודע ביהודה, כמו שמוכא בפשערי-תשובה בסימן שא סעיף מ, עין שם, וכן שפחהו הפוסקים דכל היכא דמתפנן לשם אהל דהניו להגן מפני החמה והגשמים, אפילו בשביל הגן בלא מחצות גס"פן יש אסור, וכן הפארסא נמי הלא מתפנן להגן מפני החמה והגשמים. ואינו דוקא לכסא סרסקל המבאר בסעיף ה להתי"ב⁸¹, דהתם אינו עושה שום מצוה בשבת רק שפתיחב ופושט הקמטין שהיו בו מאמול, מה שאין כן בזה שצריך לקשור אותו ברצועות אחר פרוסחו או למעמידו ולקדקו אחר-כך מתקמין בחוט של כותל

שער הציון

תרה"ם: 1 מטריה.

(לו) ט"ו ושאר אחרונים: (לז) אחרונים: (לח) רבני חננאל. והוא הדין לענין גבה הפחית נמי שעורו טפח כמו לענין אהלים, וכמו שכתבו הפוסקים: (לט) רמב"ם בפרק כב הלכה כו. ופה דמסיב הרי"ף לגבי פלה, עין בגידע ביהודה, מקוריא תננא, סימן ל: (מ) פרישה ואליה רבה: (מא) פן מוכח משי"ו ואליה רבה ופרישה תנ"ל

